

ROBERT MANTRAN, *Histoire de la Turquie*, Paris, 1975, Presses Universitaires de France, "Que sais-je?" dizisi, no. 539.

Osmanlı Tarihi ve Türkler üzerine kaleme aldığı birçok yapıtı¹ ve konferanslarıyla tanınan Robert Mantran'ın bu kitabı Üniversite Yayınları arasında 1952'de² yayınlandı. İlk baskısından itibaren büyük bir ilgiyle izlenen ve 1975 yılında 4. baskısı yapılan yapıt dizinin en çok satılan kitaplarından biridir.

Dizi prensiplerine uygun olarak yazar önsöz koymamış, ancak bir sonuca da yer vermemiştir. İslâmiyet'e girmeden önceki Türkler'in durumunu kısaca gözden geçirdikten sonra Türk Tarihini, alışlagelen prensipler dışında, Selçuklular, Anadolu Beylikleri ve Osmanlılar'ın doğuşu, Osmanlı İmparatorluğu'nun gelişme ve doruğa ulaşma dönemleri, gerileme dönemi, yenilikler devri ve doğu sorunu, devrim ve cumhuriyet dönemleri olmak üzere altı kısımda incelerken, bu dönemlere ait üç de harita vermiştir.

Yine dizi atmosferine uyarak, dipnot kullanmadan, kısa ve özlü cümlelerle kaleme alınmasına karşın, yapıtın eleştirici gücü ve geniş kapsamlı bir çalışmanın ürünü olduğu ilk bakışta ortaya çıkmaktadır. Bazı yabancı tarihçilerde gördüğümüz üzere, olayları meslektaşlarından okuduğu, duyduğu gibi veya kendi görüşleri doğrultusunda değerlendirmek yerine, Mantran bunları olduğu gibi ve belgeler ışığında incelemek suretiyle değerlendirmeye çalışmış ve böylece Türk tarihçilerinde zaman zaman gördüğümüz aşırı övme veya yabancı tarihçilerde sık sık rastladığımız aşırı yermeye yer vermemiştir. Bunun yanısıra, yer ve kişi adları ve teknik terimlerin Türkçelerini vererek karışıklık ve yanlış anlaşılmaya da yer vermemiştir.

Ancak yazarın gözünden kaçan, basım hatası olabilen veya karanlık kalan bazı noktalar vardır ki bunları gözden geçirmek yararlı olacaktır: Güney Anadolu Beylikleri'ni incelerken yazar, İsfendiyar, Pervâne Beylikleri'nin yanısıra Ertana adlı bir beyliğin de adını vermektedir (s. 30). Halbuki bu sonuncu beyliğin gerçek adı Eratna'dır³. Yine Kanuni Sultan Süleyman'ın onbirinci seferi onikinci ve onikinci seferi de onbirinci seferi olarak gösterilmiştir. Bu arada, 20 Ocak 1921 tarihli Teşkilât-ı Esasiye Kanunu (Anayasa)'nda bazı değişiklikler yapan 105 maddelik yasa Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından, yazarın belirttiği gibi 30 Nisan 1924'te değil (s. 119), 20 Nisan 1924'te kabul edilmiştir⁴. Aynı şekilde soyadı yasası yazar tarafından belirtildiği üzere (s. 120) Ocak 1935'te değil, 21 Haziran 1934 tarihinde TBMM tarafından

¹ bunlardan L'expansion Musulmane (VIIe-XIe siècles), Paris, 1969, coll. "Nouvelle Clio", Presses Universitaires de France, Sayın İsmet Kayaoğlu tarafından Türkçeye çevrilerek, İlahiyat Fakültesi yayınları (1982)'nda çıkmış ve sözünü ettiğimiz yapıt tarafımızdan Türkiye Tarihi adıyla Türkçeye çevrilmiş olup, yayınlanmak üzeredir.

² bu ilk baskısının tanıtması Sayın Ercüment Kuran tarafından İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi (Eylül 1951-Mart 1952, c. III, sayı 5-6, sayfa 173-174)'nde 1953'te yapılmıştır.

³ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri, Ankara, 1969, TTK..., II baskı, s. 155, 161, 218...

⁴ TBMM. Zabıt Ceridesi, d. II, c. VIII, s. 1005.

kabul edilmiştir⁵. Mantran, bu arada (s. 121), Türkiye'nin Cemiyet-i Akvam (Uluslar Örgütü)'a girişinin Mayıs 1932'de Türk-Rus antlaşmasının yenilenmesinden bir ay sonra gerçekleştiğini ifade etmiş olup, sözü edilen örgüte Türkiye antlaşmadan iki ay sonra, 18 Temmuz 1932'de, kabul edilmiştir⁶. Şunu da burada belirtelim ki yazar, batılı geleneğe uyarak, sık sık Ermenistan ve Kürdistan terimlerini kullanmakta (s. 78, 115, 120...) ve hatta yapıtta yer verdiği XVII. yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu haritasına bir de Kürdistan Devleti yerleştirmektedir. Oysa sözü edilen etnik grupların Osmanlı toprakları üzerinde yaşamlarına ve zaman zaman bağımsız bir devlet kurmak için ayaklanmalarına rağmen, Anadolu toprakları üzerinde devlet kurma istekleri hiçbir zaman Osmanlı Hükümeti tarafından kabul edilmemiştir. Ancak konu Sevr Antlaşmasında İtilaf Devletleri tarafından, sadece adı kalmış olan, Osmanlı Hükümetine kabul ettirilmişse de (10 Ağustos 1920), daha sonraki Lozan Barış Konferansı (20 Kasım 1922-4 Şubat 1923)'nda hiç ele alınmamıştır.

126+2 sayfalık hacmiyle genel bir değerlendirme olmasına karşın yapıt, hem ilgili okuyuculara, hem de tarih öğrencilerine yardımcı bir el kitabı niteliğini taşımaktadır.

AZMI SÜSLÜ

⁵ TBMM, Zabıt Ceridesi, d. IV, c. XXIII, s. 259.

⁶ Almanak, 1933, s. 69.